

Aan: de leden van de gemeenteraad
Van: College van Burgemeester en Wethouders
Onderwerp: Proces principeverzoek Windenergie Culemborg
Datum: 3 juli 2025
Deze notitie is een bijlage bij de uitnodiging voor de beeldvormende avond van 10 juli 2025 over Windenergie Culemborg.

Op 9 april 2025 heeft Vrijstad Windwinning onder de titel Windenergie Culemborg een principeverzoek ingediend. Met het principeverzoek wil Vrijstad Windwinning aftasten of de gemeente bereid is planologische medewerking te verlenen aan een nieuw windpark. Als de gemeente positief reageert op het principeverzoek is er sprake van een initiatief. Om van initiatief naar realisatie en exploitatie (uitvoering en beheer) te komen worden verschillende projectmatige fases doorlopen. Aan het einde van iedere fase ontstaat een go-nogo-moment waarop beslist wordt of het project in een volgende fase beland.

Projectfasering

Hoe zit het ook al weer met Vrijstad Energie, Vrijstad Windwinning, Windenergie Culemborg, Betuwewind, Energie Samen Rivierenland, Thermo Bello?

Vrijstad Energie is de naam van de coöperatie die in juni 2016 is opgericht met als hoofddoel het energieneutraal maken van Culemborg.

Vrijstad Windwinning is de naam van de coöperatie die in december 2018 is opgericht met als hoofddoel het realiseren van een nieuw windpark in Culemborg. Vrijstad Windwinning komt voort uit Vrijstad Energie maar is opgericht als aparte rechtspersoon, vanuit de gedachte dat mocht Vrijstad Windwinning in financieel zwaar weer belanden (aan de ontwikkeling en realisatie van windparken zijn financiële risico's verbonden) dit niet ten kosten gaat van de activiteiten van Vrijstad Energie.

Windenergie Culemborg is de naam van het project van Vrijstad Windwinning dat op 9 april is gestart door indiening van het principeverzoek.

Betuwewind is de naam van de Coöperatie gevestigd in West Betuwe en is eigenaar van het windpark bij de AVRI en een deel van het windpark Deil.

Energie Samen Rivierenland (ESR) is de naam van de regionale coöperatie die actief is op het gebied van de energietransitie. ESR ondersteunt lokale energiecoöperaties als Vrijstad en Betuwewind.

Thermo Bello is sinds 2008 de naam van de besloten vennootschap die in Lanxmeer de productie, levering en afrekening verzorgt van warmte, gewonnen bij de onttrekking van drinkwater uit de diepe ondergrond. De bewoners uit Lanxmeer die klant zijn van Thermo Bello zijn tevens de eigenaar van de B.V.

In het proces om te komen tot een ‘draaiend’ windpark (in exploitatie) kunnen de volgende fases met de daarbij behorende activiteiten worden onderscheiden:

stap	fase	Typerende activiteit	Go-nogo-moment
1	Initiatie	Het opstellen van het principeverzoek. (door initiatiefnemers)	Het al dan niet instemmen met het principeverzoek. (door de gemeente)
2	Definitie	Het opstellen van de ontwerp-notitie reikwijdte en detailniveau (NRD). Wat en op welke wijze moet er allemaal in de milieueffectrapportage worden onderzocht? (door initiatiefnemers)	Het na een zienswijzeperiode al dan niet vaststellen van het advies over de NRD. (door de gemeente)
3	Ontwerp	Het opstellen van de ontwerp-milieueffectrapportage inclusief het toewerken naar een voorkeursvariant. (door de initiatiefnemers)	Het al dan niet instemmen met de inhoud en de conclusies van het opgestelde Milieueffectrapport. (door de gemeente)
4	Vorbereiding	Het opstellen en aanvragen van de herziening van het omgevingsplan en alle benodigde (omgevings-) vergunningen. (door de initiatiefnemers)	Het al dan niet herzien van het Omgevingsplan en het gecoördineerd verlenen van onder andere de omgevingsvergunning inclusief behandeling van bezwaar en beroep ten gunste van het initiatief. (door de gemeente)
5	Uitvoering	De bouw (realisatie) van het windpark. (door de initiatiefnemers)	Toezicht (evt handhaving) van de verleende vergunningen. (door de gemeente)
6	Beheer	De exploitatie van het windpark (productie duurzame elektriciteit). (door de initiatiefnemers)	Toezicht (evt handhaving) van de verleende vergunningen. (door de gemeente)

Het college wil de gemeenteraad voorstellen om positief op het principeverzoek te reageren onder het stellen van randvoorwaarden. De randvoorwaarden stellen eisen aan het **proces** van het haalbaarheidsonderzoek (o.a. de m.e.r.) en aan de **inhoud** er van. De set randvoorwaarden vormen als het ware een nota van uitgangspunten uit het welbekende proces stedelijk ontwikkeling (met een nota van uitgangspunten wordt aan de voorkant van een ontwikkelproces vastgelegd welke thema's moeten worden uitgewerkt en aan welke normen het definitieve ontwerp zal worden getoetst).

In onderstaande tabel zijn – in willekeurige volgorde – randvoorwaarden opgenomen die aan (het haalbaarheidsonderzoek van) het windinitiatief kunnen worden gesteld.

Criterium	redenen	Reflectie vanuit 26 juni
Het initiatief moet voldoen aan alle wettelijke normen.	Het moeten voldoen aan wettelijke normen is een belangrijke (en logische) randvoorwaarde (kader) waarbinnen het initiatief zich moet ontwikkelen. Voor één van de belangrijkste thema's verbonden aan winturbines ontbreken op dit moment landelijke normen.	Meerdere sprekers refereerden aan het ontbreken van wettelijke normen voor de geluidbelasting.

	Voorgesteld wordt om de definitieve besluitvorming over het initiatief pas te laten plaatsvinden als die nieuwe normen beschikbaar zijn.	
Doorloop een volwaardig participatietraject	Een initiatief voor windenergie 'leeft' in iedere samenleving. Een volwaardige participatie is dan ook van onmisbaar belang. Gedurende het gehele proces moeten belangen van stakeholders ingebracht kunnen worden en het moet transparant zijn op welke wijze de inbreng wordt gewogen en welke invloed dit heeft op de uitkomsten van het onderzoek. Aan het einde van het haalbaarheidsonderzoek moet klip en klaar zijn dat alle belangen die ingebracht zijn op een goede manier zijn gewogen.	Meerdere sprekers refereerden aan het belang van een zorgvuldige en uitgebreide participatie. Ook is het van belang om daar direct mee te starten. Tegelijkertijd is het ook zo dat er eerst een initiatief moet zijn alvorens een participatieproces kan worden gestart. Nu het principeverzoek er ligt kan dat worden opgestart afhankelijk van de uitkomsten van de besluitvorming over het verzoek.
Laat zien dat het initiatief ontwikkeld kan worden binnen de kaders van de gemeentelijke windvisie (2017).	In de gemeentelijke windvisie worden verschillende criteria benoemd zoals: ➤ Ruimtelijke belemmeringen; ➤ Natuur; ➤ Landschap en cultuurhistorie; ➤ Maatschappelijke effecten.	De opbrengst van 26 juni laat duidelijk zien dat het thema windenergie veelomvattend is en integraal moet worden ontwikkeld.
De belangrijkste ruimtelijke belemmeringen zijn	- De aanwezigheid van woningen (geluid en slagschaduw) - de nabijheid van overige bebouwing (externe) veiligheid); - verstoring van laagvliegroutes en – gebieden; - de nabijheid van vliegvelden, radarstations en beschermingszones; - de aanwezigheid van ondergrondse gas- en buisleidingen; - de aanwezigheid van hoogspanningsleidingen; - afstanden tot spoorlijnen, wegen en rivierdijken.	De invloed van windmolens op de omgeving is breder dan alleen de thema's geluid en slagschaduw. Door de GGD Utrecht werd een directe relatie gelegd tussen windturbines en de volksgezondheid.
Breng qua natuur in beeld wat het initiatief doet met:	- Gelders natuur Netwerk; - Gelderse Groene Ontwikkelingszone; - Weidevogel- en ganzenfoerageergebieden; - Natura 2000-gebieden	De presentatie van de Natuur- en Milieufederatie Utrecht benadrukte dat het volledig en vroegtijdig in beeld brengen van alle (effecten op de) natuur (flora en fauna) belangrijk is.
Landschap en cultuurhistorie	- Waardevolle open gebieden; - Nieuwe Hollandse Waterlinie; - Beschermd Stads- en dorpsgezicht; - Archeologische vindplaatsen.	Het plangebied van het initiatief ligt binnen de Hollandse Waterlinies (Unesco-werelderfgoed). De effecten op dit culturele erfgoed moeten zorgvuldig in kaart worden gebracht.

Maatschappelijke effecten	- Gedragscode NWEA; - Burgerparticipatie; - Eerlijk delen van de grondopbrengst in het gebied; - Duurzaamheidsfonds; - Planschade/waardevermindering	De windturbines zijn geprojecteerd in een gebied waar ook gewoond en gewerkt wordt. Het eerlijk delen van de lasten en de lusten is een belangrijk criterium wat bij kan dragen aan draagvlak.
Houdt rekening met de besluitvorming over de Regionale energiestrategie (RES) 1.0.	In het kader van de RES 1.0 van Rivierenland is als kwantitatieve doelstelling namens Culemborg opgenomen dat we streven naar een opbrengst van 72 GigaWattuur. Dit betreft een bestuurlijke inspanningsverplichting die destijds is aangegaan en nu nog steeds geldt. Het is niet logisch om een maximum aantal turbines te benoemen of een maximale hoogte. Dus wel de 'wat-vraag' maar niet de 'hoe-vraag'. In de milieueffectrapportage moeten verschillende varianten onderling worden vergeleken en moet transparant worden op basis van welke criteria een voorkeursvariant wordt gekozen.	Door de vertegenwoordigster van NPRES is het belang geschetst van windenergie in de energiemix en het behalen van de afspraken uit het klimaatakkoord.
Borg de lokale betrokkenheid.	In RES-verband is de voorkeur uitgesproken om minimaal 50 % lokale betrokkenheid te organiseren bij initiatieven met duurzame opwek. Het principeverzoek gaat uit van 100% lokale betrokkenheid. Het is belangrijk om dit voor de levensduur van het project te borgen.	Door de initiatiefnemers is aangegeven dat het initiatief 100% lokaal eigendom is. Ook NPRES benadrukte het belang hiervan.
Minimaliseer de hinder richting de omgeving. Kom tot een voorkeursvariant op basis van een multicriteria-analyse, waarin het minimaliseren van de hinder naar de omgeving een belangrijk onderdeel vormt.	Het MER moet laten zien op welke wijze hinder richting de omgeving kan worden geminimaliseerd en wat de effecten zijn van bepaalde keuzes.	Met name door de GGD is duidelijk verwoord dat windturbines onderling verschillen. Groter betekent bijvoorbeeld niet automatisch luidruchtiger. Het is daarom uitermate van belang om op basis van heldere criteria toe te werken naar een voorkeursscenario. Binnen die criteria moet het streven naar minimale hinder een belangrijke plaats krijgen.
Laat zien dat het voorkeursscenario kan rekenen op draagvlak bij de	Er is nu ruis op de lijn over de positie van de grondeigenaren. Neem die twijfel volledig weg als de voorkeursvariant voorligt.	Meerdere sprekers hebben gewezen op de onduidelijkheid over de positie en houding van de grondeigenaren. Het moet

betrokken grondeigenaren.		100% duidelijk worden dat als er een voorkeursvariant voor een opstelling van windturbines is uitontwikkeld, dat deze ook kan rekenen op medewerking van de grondeigenaren.
Maak objectief inzichtelijk wat het initiatief betekent voor de actuele netcongestie.	Netcongestie is een actueel thema dat ingrijpt in de ontwikkeling van onze samenleving. Het is belangrijk om zo transparant mogelijk te beschrijven wat het effect is van een nieuwe windpark op netcongestie.	Meerdere sprekers hebben gewezen op het belang van windenergie in de totale energiemix en de mogelijkheid dat lokaal geproduceerde elektriciteit kan bijdragen aan de leveringszekerheid en de ontwikkelmogelijkheden van Culemborg (bijvoorbeeld in het Stationskwartier)
Verhaal in alle fases van de procedure volledig de kosten die de gemeente maakt.	De definitiefase start met het opstellen van een intentieovereenkomst. Als het proces zich verder ontwikkelt komt er een moment voor en anterieure overeenkomst. In beide overeenkomsten kunnen afspraken worden gemaakt over plankostenvergoeding en nadeelcompensatie.	Tijdens de avond van 26 juni is dit geen thema geweest.

Meer randvoorwaarden zijn denkbaar! Waarbij vooral de ‘wat-vraag’ belangrijk is en niet de ‘hoe-vraag’.

Hoe verloopt een proces om te komen tot een windpark met een indicatie van de mogelijke planning?

Dit overzicht gaat uit van de situatie dat iedere processtap volwaardig wordt uitgevoerd en dat dat uiteindelijk leidt tot een windpark in exploitatie (de planning is boterzacht).

Wat	Wie	indicatieve planning
Indiening Principeverzoek	Initiatiefnemers	9 april 2025
Besluit over principeverzoek	College B&W ism gemeenteraad	September 2025
Opstellen samenwerkingsovereenkomst, inclusief besluit college	College B&W en initiatiefnemers	Q4 2025
Verzoek tot overdracht bevoegdheid tot besluitvorming van provincie naar gemeente	College	Q4 2025
Opstellen concept notitie Reikwijdte en detailniveau	Initiatiefnemers	Q4 2025
Kennisgeving voorbereiding wijziging Omgevingsplan + start combi-MER	College	Q1 2026
Ter visie legging conceptnotitie Reikwijdte en detailniveau + toezending aan overlegpartners	College	Q1 2026
verwerken inspraak	College	Q2 2026
Vaststellen advies over de notitie R&D	College	Q2 2026
Opstellen combi-MER inclusief participatie (gebiedstafel)	Initiatiefnemers	Q4 2026
Opstellen anterieure overeenkomst inclusief besluit college	Initiatiefnemers en College	Q1 2027
opstellen ontwerp Omgevingsplan	college	Q1 2027
Publicatie concept MER inclusief voorkeursalternatief + ontwerp- Omgevingsplan + aanvraag Omgevingsvergunning MBA + coördinatie overige noodzakelijke vergunningen	College	Q2 2027
Inspraaktermijn	Belanghebbenden	Q2 2027
Afronden MER	Initiatiefnemers	Q3 2027
Toetsing commissie MER	Cie. MER	Q3 2027
verwerken inspraak + advies cie MER	college	Q4 2027
Vaststellen Omgevingsplan + Omgevingsvergunning	College en Raad	Q4 2027
Publicatie Omgevingsplan + Omgevingsvergunning + beroepstermijn	Belanghebbenden	Q4 2027
Beroep Raad van State	Belanghebbenden, initiatiefnemers en college	Q4 2028
Start bouw	initiatiefnemers	2029